

FEYZİ'NİN BİLİNMIYEN HAMESE'Sİ

AGÂH SIRRI LEVEND

Türk edebiyatında Hamse adını taşıyan eserler sayılıdır. Elde bulunanlar:

1- 'Alî Şîr Nevâî'nin (Do. H. 17 ramazan 844=M. 9 şubat 1441, Ö. H. 22 cümade'l-ülâ 907—M. 3 ocak 1501) *Hamse'si*:

a- *Hayretü'l-ibrâr*, H. 888=M. 1483 de yazılmıştır.

b- *Ferhâd ü Şîrîn*, H. 889=M. 1484 de yazılmıştır.

c- *Mecnûn u Leylî*, yazıldığı tarih bilinmemekle beraber H. 889—M. 1484 de yazıldığı sanılmaktadır.

d- *Seb'a-i seyyâre*, H. 889=M. 1484 de tamamlanmıştır.

e- *Sedd-i İskenderî*, hangi tarihte yazıldığı belli değilse de H. 889=M. 1484 de, yahut biraz sonra yazıldığı sanılmaktadır.

Nevâî'nin *Hamse'si* 1880 de Hıyvede, 1904 de Taşkent'de basılmıştır. İstanbul kitaplıklarında, ikisi *Külliyât*'ı içinde olmak üzere, onbir yazma *Hamse* nüshası vardır.

2- Hamdu'llah Hamdî'nin (Do. H. 853=M. 1449, Ö. 909=M. 1503) *Hamse'si*:

a- *Yûsuf u Züleyhâ*, H. 897 de tamamlanmıştır.

b- *Leylâ vü Mecnûn*, H. 905 de yazılmıştır.

c- *Mevlid*, yazıldığı tarih belli değildir.

d- *Tuhfetü'l-uşşâk*, kitaplıklarda bulunmayan bu mesnevinin konusunun bir özeti Gibb tarafından verilmiştir (*A. History of ottoman poetry*, c. II, s. 190-201).

e- *Kıyâfet-nâme*, yazıldığı tarih belli değildir.

Hamdu'llah Hamdî'den bahseden eski kaynaklardan yalnız 'Âşık Çl. ve Riyâzî ile Mecdî (*Şekâyık tercemesi*, s. 250), müellifin beş mesnevisinin de adını verirler. Yukarıdaki sıra, 'Âşık Çl. nin kaydına göredir. Mecdî, *Kıyâfet-nâme* yerine, müellifin *Muhammediyye* adlı başka bir eserini kaydeder. *Keşfü'z-zunûn*'da (c. II, s. 1619) bu eserin adı *Muhammediyye* olarak geçer. Beyânî ile Enîsî (*Ak Şemse'd-dîn Menâkıbı*, İst. Üniver. Ktp., Ty., No. 6458) *Muhammediyye*'yi *Ahme-*

diyye olarak tesbit eder. ‘*Osmānlı mü’ellifleri*’nde (c. II, s. 135), şairin bir de ‘*İlm-i Kef*’ adlı eserinden bahsedilir. *Ḳāmūsü’l A’lām* ise, *Mevlidi*, “*Mevlid-i cismānī*”, “*Mevlid-i rūḫānī*” diye iki eser olarak gösterir.

Hamdī’nin mesnevileri “*Hamse*” adı altında toplanmamıştır. *Yūsuf u Züleyhā* nüshaları çoktur. *Leylā vü Mecnūn* ile *Mevlid* ve *Ḳıyāfet-nāme* bazı kitaplıklarda bulunur. *Muḫammediyye* meydanda yoktur.

3- Taşlıcalı Yaḫyā’nın (Ö. H. 990=M. 1582) *Hamse*’si:

a- *Gencīne-i rāz*, H. 947=M. 1540 da yazılmıştır.

b- *Uşūl-nāme* hangi tarihte yazıldığı belli değilse de ikinci mesnevisi olmalıdır.

c- *Şāh u Gedā*, hangi tarihte yazıldığı belli değilse de üçüncü mesnevisi olmalıdır.

d- *Yūsuf u Züleyhā*, hangi tarihte yazıldığı belli değilse de dördüncü mesnevisi olmalıdır.

e- *Gülşen-i envār*, H. 958=M. 1551 de yazılmıştır.

Müellifin mesnevileri dağınık olarak kitaplıklarda çoksa da, *Hamse* adı altında toplanmış nüshaları sayılıdır. *Şāh u Gedā* ile *Yūsuf u Züleyhā* basılmışsa da eksiktir.

Yaḫyā’nın, şimdiye kadar bilinmiyen bir de *Şehr-engīz*’i vardır.

Laṭīfī tezkiresi’nin basma nushasında, Yaḫyā’nın *Nāz ü Niyāz* adlı bir eserinden daha bahsedilir. Gerek *Laṭīfī*’nin hayatta bulunduğu yıllarda, gerek ölümünden sonra yazılmış benim görebildiğim 30 kadar yazma nushadan yalnız birinde (Nuruosmaniye ktp., No. 3725) bu kayıt vardır. Başka kaynaklarda da bu eserin adı geçmez. *Nāz ü Niyāz*, belki de yukarıda kaydettiğimiz *Şehr-engīz*’in başka bir adıdır. (*Şehr-engīz*’den başka bir yazımda ayrıca bahsedeceğim).

‘*Osmānlı mü’ellifleri*’nde de (c. II, s. 497), şairin *Gül-i sad-berk* adlı manzum bir eserinden daha bahsedilirse de, *Gül-i sad-berk* Taşlıcalı Yaḫyā’nın değil, Bostānzāde Yaḫyā’nındır; mensurdur.

4- Nev’îzāde ‘*Aṭāyī*’nin (Do. şevval 991=M. 1583, Ö. cümade’l-ülâ 1045=M. 1635/36) *Hamse*’si:

a- *Sāḳī-nāme* yahut ‘*Ālem-nümā*, 1026 da yazılmıştır.

b- *Nefḫatü’l-ezhār*, 1034 de yazılmıştır.

c- *Şoḫbetü’l-ebkār*, 1035 de yazılmıştır.

d- *Hefthvān*, 1036 da yazılmıştır.

e- *Hilyetü'l-efkār*, son zamanlara kadar bulunamayan bu eserin ele geçen bir parçası tarafımdan yayımlanmıştır (Agâh Sırrı Levend, '*Aṭāyî'nin Hilyetü'l-efkār*', Ankara, 1948). Bu metne esas olan İst. Üniver. Ktp. nda 4103 numarada kayıtlı bulunan nüshadır. Bu eseri yayımladıktan sonra *Hilyetü'l-efkār*'in altı nüshasına daha İst. kitaplıklarında rastladım.

Yerli ve yabancı kitaplıklarda *Hamse-i 'Aṭāyî* nüshaları çoktur. Ben, yalnız İst. kitaplıklarında 36 *Hamse* nüshası tesbit edebildim.

5- Nergisi'nin (Do. H. 1000=M. 1591, Ö. H. 1044=M. 1634) *Hamse*'si:

a- *Nihālistān*, H. 1038=M. 1628 den sonra Manastır'da yazılmıştır.

b- *İksîr-i sa'âdet*, yazıldığı tarih belli değildir.

c- *Meşâku'l-uşşâk*, yazıldığı tarih belli değildir.

d- *Kānūnü'r-reşād*, H. 1033=M. 1623 de yazılmıştır.

e- *Gazavât-ı Mesleme*, H. 1030=M. 1620 de Mostar'da yazılmıştır.

Mensur olan bu eserler *Hamse* adı altında 1255 de Mısır'da, 1285 de İstanbul'da olmak üzere iki defa basılmıştır. Yukarıdaki sıra, basılmış nüshalara göredir. Müstakîmzâde de *Tuhfetü'l-hattâtin*'de Nergisi'nin bu beş eserini *Hamse* adı altında bu sıraya göre tesbit etmiştir. Yazma nüshalarda sıra değişiktir. Nergisi'nin, Budin valisi Murtaza Paşa için H. 1038=M. 1628 de Banaluka'da yazdığı *El Vaşfü'l-kâmil fi ahvâli'l-Vezîri'l-'âdil* adlı eseriyle *Kelime-i Şahâdet* risalesi de bazı yazma *Hamse* nüshaları arasında bulunmaktadır.

Bu beş *Hamse*'den başka, bendeki yazmalar arasında, bir de *Hayâtî'nin Hamse*'si vardır ki, bu *Hamse*'ye içindeki *İskender-nâme* dolayısıyla evvelce işaret etmişim. (Bk. Agâh Sırrı Levend, "*Hayâtî'nin İskender-nâmesi*", *Türk Dili dergisi*, 1952 ocak, c. 1. sayı 4, s. 195-201).

Ayrıca eski kaynakların *Hamse* sahibi olarak kaydettiği on şair daha vardır ki, bunlardan bazısının *Hamse*'si meydanda yoktur. Bazısının da ancak birkaç mesnevisi elimizde bulunmaktadır¹.

1- *Türk edebiyatında Hamse* başlığı altında hazırladığım, fakat henüz yayımlamak imkânını bulamadığım bir incelemede, bunların hepsi tesbit edilmiş, elde bulunanlar hakkında da etraflıca bilgi verilmiştir.

Eski kaynaklarda Hamse sahibi olarak kaydedilmeyen Lâmi'î Çl. nin de, mensur eserlerinden başka, *Şem' ü pervâne*, *Ferhād-nāme*, *Vāmık u 'Azrā*, *Vise vü Rāmīn* (doğrusu Vīs ü Rāmīn), *Ebsāl ü Selāmān*, *Mak̄tel-i Hüseyin*, *Şehr-engīz-i Bursa* adlı yedi mesnevisi bir de manzum *Luğat'i* elimizdedir. Bugüne kadar göremediğimiz *Gūy u Çevgān*, *Edhem ü Hümā*, *Heft-peyker*'ini de hesaba katacak olursak, Lâmi'î Çl. yi de iki Hamse sahibi saymak yerinde olur. Bursalı Tāhir, 'Osmānlı mü'ellifleri'nde (c. II, s. 493) şairin manzum olması gereken *Hired-nāme* ile *Cābir-nāme* adlı eserlerini de kaydeder.

***

XVIII. yüzyıl şairlerinden Şubhīzāde Feyzullah'ın, bu güne kadar bilinmeyen, kaynakların hiç birinde de adı geçmeyen bir *Hamse*'si, Revan Ktp. nda (No. 801) bulunmaktadır.

Hamse'nin sahibi Şubhīzāde Feyzullah'dan bahseden, Şafāyī ile Rāmiz, bir de Mustakīnzāde'dir. Şafāyī, müellifin adını, İstanbul'da doğduğunu, Subhīzāde Aḥmed'in oğlu olduğunu, babasının yerine Şhremini Ruznāmçeciliğine geçtiğini kaydeder; "nāzikāne eş'ārı ve bītekellūfāne güftārı" bulunduğunu söyliyerek "ol tūṭī-i sūkker-hvār-ı belāgatuñ āşārından" küçük bir örnek verir.

Rāmiz, bu bilgiyi biraz genişletir. Şairin babasının 1101 tarihinde öldüğünü, Hezārpāre Aḥmad Pş. nin akrabasından olduğunu söyledikten sonra, şairin 1152 de öldüğünü kaydederek, şair oğlu şair diye vafettiği Feyzī'nin eserlerinden küçük bir örnek verir.

Mustakīnzāde, *Mecelletü'n-nıṣāb*'da (s. 343) şairin bulunduğu görevleri yazar; fakat eserinden bahsetmez. Sicil de, (c. IV, s. 35) müellifin yalnız "şā'ir-i māhir" olduğunu kaydetmekle, yetinir.

Nüshanın vasfı: cilt, açık kahverengi yeşilimtırak meşin, kapak kenarları kalın ve ince yaldız çizgili, ortaları şemseli, miklebli, miklebin de kenarları ve sırtı yaldız çizgili, ortası şemseli; cildin eni boyu 23,4 × 14,3 cm; *Dīvān*'ın yazılı bulunduğu sayıfalarındaki yazının eni boyu 16,2 × 8,8 cm; mesnevilerin bulunduğu sayıfalarındaki yazının eni boyu 15,8 × 6,8 cm.; varak sayısı 241, her sayıfada beyit sayısı 13; yazı kenarları ve mısra araları yaldız çizgili, başlıklar kırmızı; kâğıd âbādî taklidi, yazı ta'lik; cilt iyi korunmuş; ilk varakların baş taraflarında bir iki güve yeniği var, nüsha müellif kaleminden çıkmış olabilir.

İlk sayfanın başında: "Li Nāmıķıhı'l-faķır der vaşf-ı hazāne-i āb der bālā-yı Topḥāne-i 'āmire binasında der zamān-ı Ḥusrev-i baḥr ü ber Sultān Maḥmūd . . . . . (burada bir kelime silik, okunmuyor). Bu cümleinin altında şu kıt'a var:

*Rahmī kıbāb-ı mecma'-ı mā'sanma sū-besū
Seyreyledikçe maksim-i ābın hazānesin
Pāy-i Ḥıdīv-i dehre nişār itmeğe zemīn
Sīmīn kemerler ile çıkardı zemīnesin*

Birinci ve ikinci varaklara numara konulmamış. Üçüncü varak I sayılmış. V. I a da, yukarıda:

*Okuyan ğamdan olur āzāde
Hamse-i Feyzī-i Subḥizāde*

beytinin alt kenarında: "Temellekehu'l-faķır 'Abdu'llah el med'uv bi Subḥizāde. Dīvān-ı Feyzī Subḥizāde benāmeş Feyzu'llah" yazılı. Bu sayfada vakıf mühürleri var. Eser I b den başlıyor.

Hamse şu eserlerden toplanmıştır:

- 1- *Dīvān* (v. I b-76 a, sonra iki varak boş);
- 2- *Heft-Seyyāre* (v. 77 b-124 b, sonra iki varak boş);
- 3- *Mir'āt-ı şūret-numā* (ikinci sayfada *Mir'āt-ı 'ālem-nümā* yazılı; v. 125 b-153 b, sonra bir varak boş);
- 4- *Şafā-nāme* (v. 155 b-195 a, sonra bir varak boş);
- 5- *Işķ-nāme* (v. 197 a-241 a).

Görülüyor ki bu *Hamse* de, Nev'izāde 'Aṭāyī'nin elde bulunan *Hamse* nüshaları gibi, bir divanla dört mesneviden toplanmıştır. Fakat *Hamse* adını taşımaktadır.

DİVĀN :

Divan, kaşideler, tahmisler, gazeller, rübailer, müfredler ve matlala'rla tarihlerden toplanmıştır.

a- Kaşideler: Na't-ı şerif-i Hazret-i Habīb-i Ḥudā Muhammed Muştafā 'aleyhi's-şalāti ve's-selām, Der medḥ-i server-i enbiyā 'aleyhi' t-tahiyyeti ve's-selām, Kaşide der na't-ı Nebiyy-i muḥterem şalle'llahü Ta'ālā 'aleyhi ve sellem, Kaşide der medḥ-i Re'isü'l-küttāb Rāmī Efendi el merḥūm, Tarih-i culūs u kaşr ve kaşide der sitāyiş-i Sultān Muştafā Ḥān 'aleyhir' - rahmeti ve'l- ğufrān, Kaşide der sitāyiş-i vālid-i merḥūm Şubḥī Ahmed Efendi 'aleyhi'r - rahmeti ve'l-

ġufrān, Kaşide der medġ-i Defterdār Muştafā Efendi, Kaşide der sitāyiş-i vālid-i merġūm Şubġi Ahmed Efendi, Kaşide der sitāyiş-i vezir-i rūşen - zamir Kapudan İbrāhīm Paşa, Kaşide der medġ-i vezir-i mūkerrem Kapudan El Hācc İbrāhīm Paşa başlıklarını taşır (v. I b-15 b);

b- Tahmisler: babasının, Nābī'nin Behçetī Çelebi'nin birer gazelinin tahmisi (v. 15 b-17 b);

c- Ğazeller: 120 ġazel (v. 18 b-47 b);

d- Rubā'iler: 45 rubā'ī (v. 48 a-53 a);

e- Müfredler ve maṭla'lar: 31 beyit (53 a-56 a);

f- Tārīhler: 1095 yılından 1122 yılına kadar ölümler ve türlü olaylar hakkında 86 tārīh (v. 57 b-77 a).

(Şubġizāde Feyzī'nin İst. Üniver. Ktp. nda 2874 numarada kayıtlı bir divanı daha vardır. Bu nüshada 9 kaside, 3 tahmis, 89 tarih, 106 ġazel 45 rubai, 60 müfred ve matla' ile 17 lugaz bulunmaktadır. Bu nüshada birinci tahmisdeai "Nābiyā" kelimesi "Sā-bitā" şeklindedir. Tahmis edilen ġazel Nabi'nindir).

HEFT-SEYYĀRE (v. 79 b-124 b):

Yedi hikāyeden toplanmıştır. Başda bir "tevhid", bir de "na't", sonda da bir "hatime" vardır. Tevhid'in başı:

Eyle ey hāme-i huçeste-nizām

Vaşf-ı ġamd-i Ğudāya sen iġdām

Heft - Seyyāre'deki hikāyelerin başlıkları:

1- Bu hikāye-i ġaribe tüccārdan biri ġacc-ı şerife giderken Sa-ġız'da bir duġter-i zimmiyenün 'işġına ġiriftār ba'dehu küffāra esir ve duġter-i mesfūre ile ġörüşüp müslimān olup tezvic itdüġüdür. Hikāye 130 beyittir. Şair bu hikāyeyi bir ġünde yazdığını söyliyor.

2- Bu hikāye Berber 'Alī Çelebi nām kimesneyi bir pīre-zen 'avret kibār-ı nāsdan birinün 'avretine ġulle ve ba'dehu nezāket ile taṭlīġ itdürdüġüdür. Hikāye 110 beyittir. Şair bu hikāyeyi bir ġünde tamamladığını yazıyor.

3- Bu hikāye-i 'acibe Ğaraman Müftisünün oġlı Şāh-ı ecinne ile şoġbet ve esir-i dām-ı belā olup ba'dehu ġalāş ve bir mīġdār altun ile bükām olduġudur. Hikāye 310 beyittir. Şair bunu bir haftada yazmıştır.

4- Bu hikāyet Ğaraman'dan bir tālib-i 'ilim Bursa'ya ġelüp

talebe-i 'ulūmdan biri ile şerik ve vâkı'a görüp odalarında defîneye mâlik olduklarıdır. Hikâye 100 beyittir.

5- Hikâye-i kahve-fürüş Halîlün oğlu Şâh 'Osmân nâm cuvân vâkı'a görüp iki kimesneye 'arzidüp hayrola dimedikleri için ketm ve nice meşakkat çeküp ba'dehu vâkı'anun 'aynile zuhûr eylediğidir. Hikâye 200 beyittir.

6- Bu hikâye bir zen-pâre bir şâliha hâtûna musallağ olup hâtûn teşekkî üzre olmağla hem-civârı olan mekkâre 'avret zen-pâreyi hânesine da'vet eyleyüp ve haber idüp zen-pârenün tövbe-kâr olduğudur. Hikâye 110 beyittir.

7- Ehl-i hizmetün biri fevt ve mâli mîriye hâş ve oğlu fakîrül-hâl olup rü'yâsında naşîbün Şâm'dadur diyü işâret ve Şâm'a gidüp ba'dehu gelüp hânesinde defîne bulduğudur. Hikâye 100 beyittir. Şair bu hikâyeyi bir gecede yazmıştır.

Hâtîme-i manzûme-i *Heft-Seyyâre*, 45 beyittir.

V. 122 b de:

*Heft-Seyyâreyi temâm itdük
İki ay içre ihtimâm itdük
Biñikiyüz beyt-i ra'nâdur
Şeb-i deycûra mâh-ı garrâdur*

V. 124 b de:

*Eyledüm târihine ikdâmı
Buldi zîbende şohbet itmâmı 1122*

Sonu:

*Bir du'â ile rûhı şâd ideler
Bizi ahhâb böyle yâd ideler*

MİR'ÂT-I ŞÛET-NÛMÂ (v. 125 b-153 b):

Eserde, bir başlangıçtan sonra şu başlıkları taşıyan manzumeler bulunmaktadır. Na't-ı şerif, İ'tizâr-ı dil-i 'ısyân-âlūd, Sebeb-i nazm-ı letâfet-bahşâ, Şıfat-ı sâķi-i pākîze-reviş, Şıfat-ı mey ve lehu hâlet-efzâ, Şıfat-ı sâğar-ı pākîze-nümâ, Şıfat-ı cür'a-i şahbâ, Şıfat-ı dürd-i mey ü sâğar, Şıfat-ı pākîze-i meyhâne, Şıfat-ı pākîze-i pîr-i muğân, Şıfat-ı meclis-i pākîze-nümâ, Şıfat-ı nuķl-i letâfet-âver, Şıfat-ı neş'e-i pākîze-i 'araķ, Şıfat-ı mest-i mey-i hâlet-bahş, Şıfat-ı rencişi-i ham-yâze-keşân, Şıfat-ı pāk-i hum-ı bâde-i nâb, Şıfat-ı şîşe-i mey-i dil-

keşdür, Şıfat-ı pāk-i şeb-i 'işretdür, Şıfat-ı sâz-ı hoş-âyende-şadâ, Şıfat-ı renç ü humâr-ı mey-nüş, Şıfat-ı vaqt-i şebâb-ı özge-şafâ, Şıfat-ı vaqt-i hazân-ı gülşen, Şıfat-ı renciş-i ahvâl-i şitâ, Şıfat-ı vaqt-i temüz-ı pürtâb, Şıfat-ı vaqt-i bahâr-ı gülşen, Şıfat-ı ta'n-ı tabîb ü şerbet, Şıfat-ı 'ışk-ı haķîkatdür bu, Kasemiyât-ı şafâ-yı 'uşşâk, Ta'n-ı zühd-âver-i erbâb-ı riyâ, Ta'n-ı üftâde-i berş ü afıyon, Sebeb-i hâtime-i nazm.

Başı:

*Ola hamd ile bu gönül âşinâ
Yine hamd-i Mevlâya kıl ibtidâ*

V. 152 b de:

*İdüp ya'nî bir haftada ihtimâm
Olup yidiyüz beyt ile bu tamâm*

Tarih beyit:

*Bu vech ile olmuşdı târih aña
'Aceb şohbetüñ dil-küşâ sâkıyâ 1122*

Sonu:

*Budur ehl-i dilden recâ Feyziyâ
Okuyup ide rûhuma bir du'â*

ŞAFÂ-NÂME (V. 155 b-196 a):

Eserde bir başlangıçtan sonra şu başlıkları taşıyan manzumeler bulunmaktadır. Na't-ı şerîf, Mi'râc-ı Hazret-i Sultân-ı Enbiyâ, Midhat-ı Hazret-i Ebû Bekir, Midhat-ı Hazret-i 'Ömer, Midhat-ı Hazret-i 'Oşmân, Midhat-ı Hazret-i 'Alî, Midhat-ı İmâm-ı Hasan ve İmâm-ı Hüseyin, Sebeb-i te'lîf-i manzûme, Şıfat-ı nevbahâr, Tavşîf-i Hışâr-ı Anadolu, Tavşîf-i Hışâr-ı Rumeli, Şıfat-ı şubh, Şıfat-ı şeb-i mehtâb, Şıfat-ı meclis, Şıfat-ı sâķî, Şıfat-ı sâz, Şıfat-ı 'ışk-ı haķîkî, Hâtime-i manzûme.

Başı:

*Bismi'llahi'r-Rahmâni'r - Rahîm
Ziver-i ser-sûre-i nazm-ı kerîm*

194 b de:

*Kıldum iki haftada ben ihtimâm
Oldı bu manzûme-i zibâ tamâm
Onbeş olup ya'nî bu faşlile bâb
Oldı hezâr beytile çün intihâb*

Tarih beyit:

*Tārihine hāme idüp ihtimām
Ya'nî Şafā-nāmei kılduğ tamām 1123*

Sonu:

*İtdi bu manzūme-i pāki tamām
Kilk-i hoş-āsār ide temme'l-kelām*

‘IŞK-NĀME (v. 197 b-241 a):

Eserde, bir başlangıçtan sonra şu başlıkları taşıyan manzumeler bulunmaktadır. Na‘t-ı şerif, Tavşif-i mi‘râc, Münâcât bedergâh-ı kâzî'l-hâcât, Sebeb-i te'lif-i manzūme-i ‘ışk-nāme, İ‘tizâr-ı dil-i zâr, Şıfat-ı ‘ışk, Şıfat-ı ‘âşık, Şıfat-ı ma‘şūk, Şıfat-ı ‘ışk-ı mecâz, Şıfat-ı sâkî, Şıfat-ı meclis, Şıfat-ı mu‘trib, Şıfat-ı nevbahâr, Şıfat-ı şubh, Şıfat-ı şeb, Şıfat-ı vuşlat, Şıfat-ı gerdiş-i gerdün, Şıfat-ı ahvâl-i zamâne, Şıfat-ı şabr, Kâsemiyyât, Hâtıme-i manzūme-i ‘ışk-nāme.

Başı:

*Şad hamd Cenâb-ı Kibriyâya
Rezzâk u Kadîm olan Hüdâya*

V. 241 a:

*Oldı mi'e elf beyt-i zibâ
Her beyti latîf ü dil-keş ârâ!
Tab‘um aña gerçi itdi ikdâm
Oldı iki hafta içre itmâm*

Tarih beyit:

*Tarihine hāme kıldı ikdâm
‘Işk-nāme-i pāk oldı itmâm 1123*

Sonu:

*Kıldı aña hāme ihtimāmi
Hatmeyledi şevkile kelāmi*

Maksadım, kaynaklarda adı geçmiyen bu *Hamse*'yi edebiyat âlemine bildirmek olduğu için, edebî değeri ve öteki Hamseler arasındaki yeri üzerinde duracak değilim. Sadece eserin tümü üzerindeki düşüncelerimi kısaca arzedeceğim.

a- Kaynakların deyişinden, zamanında tanınmış bir şair olduğu anlaşılın Feyzî, ancak orta halli bir “nâzım” dır.

b- Nüsha, müellif kaleminden çıkmışsa, ilk mesnevideki yedi hikâyenin başlıkları, müellifin nesir dili hakkında bir fikir vermeğe yeter. Bu bozuk türkçe bir yana, metinde de bir çok yanlışlar göze çarpıyor. Meselâ yukarıda, yanına (!) işareti koyduğumuz mısradaki “dil-küşâ” bileşik sıfatından sonra gelen “ārā”nın cümledeki yeri nedir? Farsca “ārāsten” mastarından emir kipi olan “ārā”, ancak “küşâ” gibi, isimlerin sonuna gelip bileşik sıfat yapmağa yarar. Böyle bir yanlışta eski eserlerin hiç birinde rastlanmaz.

c- *Hamse*'nin hiçbir sanat değeri yoktur. İlk mesnevideki yedi hikâyede - eski ölçüyle de olsa- bir hikâye tekniği bulunmadığı gibi, mesnevilerin hepsi de düşünce bakımından cılız, ifade bakımından da kusurludur. “Mazmunlar” bu “vadide” daha önce söylenmiş olanların kötü bir tekrarından başka bir şey değildir.

d- XVIII. yüzyılda yazılmış olan bu *Hamse*, XVII. yüzyıldaki ‘Aṭayī ve XVI. yüzyıldaki Yahyā'nın değil, hattâ XV. yüzyıldaki Ḥamdu'l-lah Ḥamdī'nin *Hamse*'si ile de hiçbir yönden kıyaslanamaz.

Feyzī'nin 4 mesnevisi ile 1 divanından toplanmış olan bu “külli-yat” ını, *Hamse* adını taşıdığı için, Türk edebiyatında sayılı olan *Hamseler* arasına kaydediyoruz.